

Evolutie in de oogheelkunde: van concurrent naar samenwerkingspartner

M. Gort, optometrist en drs. S.M. Korthorst-Van Uffelen

Keywords

Optometry, eye care, networking, cooperation, Rotterdam Eye Hospital.

Inleiding

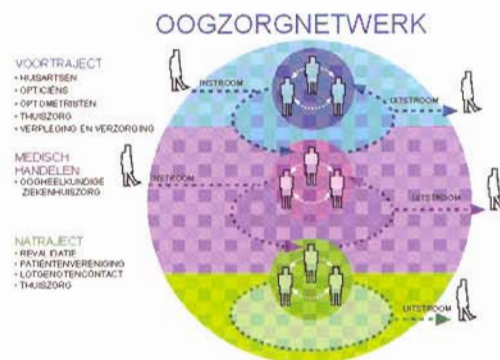
In Nederland bestaat een tekort aan oogartsen, terwijl de vraag naar oogheelkundige zorg toeneemt ten gevolge van de dubbele vergrijzing en de daarmee gepaard gaande pathologie als diabetes mellitus, macula degeneratie en cataract. Het gevolg hiervan is een hoge werkdruk voor oogartsen en soms een lange wachttijd voor patiënten. Een stevige positie van optometristen in de eerstelijns gezondheidszorg biedt hier een oplossing voor. In dit artikel is beschreven op welke wijze dit binnen de regio Rijnmond is gerealiseerd.

Het Oogzorgnetwerk

Het Oogziekenhuis Rotterdam speelt in op de ontwikkelingen binnen de oogzorg door middel van de opzet van het Oogzorgnetwerk. Binnen het Oogzorgnetwerk wordt de eerste-, tweede-, derde- en vierdelijns oogzorg geoptimaliseerd, zodat de patiënt het totaal aan dienstverlening binnen de oogzorg als een samenhangend geheel ervaart. De oogzorg vindt daar plaats waar de patiënt het beste af is wat betreft toegangstijd, kwaliteit en bereikbaarheid. De arbeids-satisfactie van de professionals binnen de gehele oogheelkundige zorgketen neemt als gevolg van deze optimalisatie toe, mede door taakherschikking, verschoven verantwoordelijkheden en beroepsontwikkeling.

Het Oogzorgnetwerk kent horizontale en verticale samenwerkingsverbanden (zie figuur 1). De horizon-

tales lijn heeft betrekking op de samenwerking tussen oogheelkundige afdelingen van ziekenhuizen (binnen het paarse vlak van figuur 1). De verticale lijn betreft de samenwerking binnen de gehele oogzorgketen, waarin onder andere huisartsen, optometristen, opticiëns, low vision specialisten en revalidatie-instellingen participeren (tussen het blauwe, paarse en groene vlak van figuur 1).

figuur 1: Het Oogzorgnetwerk

Het Oogzorgnetwerk biedt voordelen voor vele partijen. De *patiënt* krijgt en ervaart een hoger kwaliteitsniveau van de oogheelkundige zorg, die bovendien wordt verleend op de plek waar de patiënt het beste af is. Voor de *deelnemende partners* zorgt de intensievere samenwerking voor een betere vakontwikkeling. Bovendien verbetert de kwaliteit en efficiëntie door kennisuitwisseling en duidelijke verwijzingslijnen. Ook de *zorgverzekeraar* profiteert. De samenwerking leidt tot kostenbesparing door efficiency.

De samenwerking tussen Het Oogziekenhuis Rotterdam en de optometristen in de regio Rijnmond

Riens Gort heeft de Chr. Huygensschool gedaan, is in 1974 voor zichzelf begonnen als zelfstandig optiek-ondernemer en heeft de overgangsopleiding HBO Optometrie in Utrecht gevolgd. Naast optometrist en eigenaar van Riens Gort Optiek in Alblasterdam is hij coördinator van het Optometristen Collectief Rijnmond.

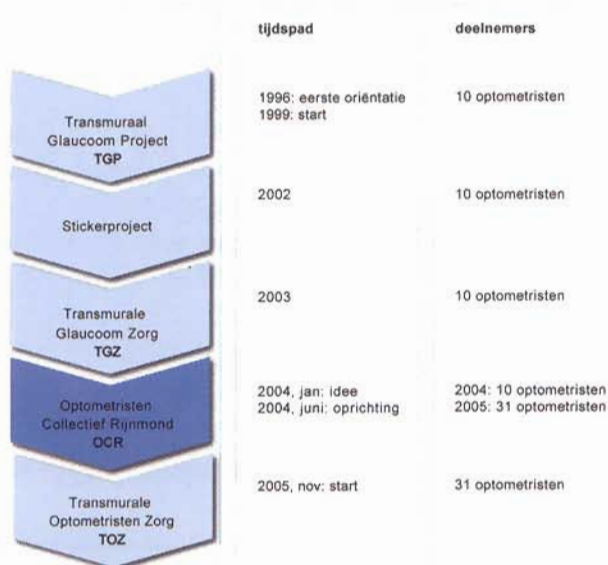
Suzanne Korthorst werkt sinds twee jaar als beleidsmedewerker in Het Oogziekenhuis Rotterdam. Haar werk bestaat uit het opzetten en onderhouden van samenwerkingsverbanden in de oogzorg. Daarvoor werkte zij zes jaar als organisatieadviseur bij Deloitte Consulting, voor de marktgroep gezondheidszorg.

is een van de succesvolle activiteiten binnen Het Oogzorgnetwerk en vormt een van de belangrijkste samenwerkingsrelaties. Deze samenwerking speelt tussen het blauwe en paarse vlak van het Oogzorgnetwerkmodel. Patiënten worden zonnodig onderling verwezen.

Optometristen Collectief Rijnmond

In juni 2004 is het Optometristen Collectief Rijnmond (OCR) opgericht door een groep van tien optometristen. In januari van dat jaar was het idee om een collectief te vormen pas geboren. Het OCR kende dus een vliegende start. Aan deze vliegende start zijn echter andere samenwerkingsinitiatieven vooraf gegaan. De verkennende periode was beduidend langer.

In figuur 2 zijn de stappen die lagen tussen de eerste oriënterende gesprekken in 1999 tot en met de Transmurale Optometristen Zorg (TOZ) in de tijd uitgezet. De stappen worden vervolgens toegelicht.

figuur 2: Ontwikkeling samenwerking optometrie in de regio Rijnmond

Transmuraal Glaucoom Project

Het eerste initiatief tot samenwerking tussen optometristen in de eerstelijns oogheelkundige gezondheidszorg en Het Oogziekenhuis Rotterdam stamt uit 1996, toen de mogelijkheden zijn verkend voor de opzet van glaucoomscreening door extramuraal optometristen. Optometristen uit verschillende optiekwinkels zaten als collega's om tafel in Het Oogziekenhuis Rotterdam. Een unieke situatie, waarin langzaam maar zeker onderling vertrouwen werd opgebouwd. De verkennende gesprekken resulteerden uiteindelijk in het Transmuraal Glaucoom Project (TGP), dat in 1999 van start ging. De optometrist screent patiënten die in de risicogroep vallen en beoordeelt de plaatjes

en de berekeningen. De uitkomsten gaan per mail naar Het Oogziekenhuis Rotterdam ter beoordeling. In de periode van 1999 tot 2003 is bij 150 mensen glaucoom opgespoord. Dit aantal was hoger dan verwacht bij aanvang van het project. Vanwege het succes is het project in 2003 omgezet in reguliere zorg: de Transmurale Glaucoom Zorg (TGZ). De zorg wordt niet langer gefinancierd uit zorgvernieuwing, maar er is reguliere financiering voor.

Stickerproject

De wettelijke erkenning van de optometrist in 2000 was de aanleiding voor de optometristen van het TGP om verdere taakherschikking te initiëren. Door de samenwerking binnen TGP was er vertrouwen ontstaan tussen de optometristen onderling en tussen de optometristen en de oogartsen. De samenwerking smaakte naar meer.

Zowel Het Oogziekenhuis Rotterdam als de TGP-optometristen hadden behoefte aan een goed werkend systeem van doorverwijzen voor bijvoorbeeld rode ogen en cataract.

In mei 2002 is daarom het 'stickerproject' gestart. Dit behelste een eenvoudig doorverwijssysteem waarbij optometristen voor hun patiënten via internet een verzoek tot afspraak in Het Oogziekenhuis Rotterdam konden indienen. De optometristen werkten binnen het stickerproject met standaardformulieren die werden meegegeven aan de patiënt. Op het formulier stonden onder andere de onderzoeksuitslagen en een vermoedelijke diagnose. De feedback van de oogartsen naar de optometristen was een belangrijk instrument om de kwaliteit te verbeteren.

Het Oogziekenhuis Rotterdam organiseerde scholing om de werkwijze te oefenen en certificeerde de deelnemende optometristen. Alle TGP-optometristen participeerden in het stickerproject.

Optometristen Collectief Rijnmond

In juni 2004 is door deze groep, met ondersteuning van het Landelijk Platform Oogzorg¹, het Optometristen Collectief Rijnmond (OCR) opgericht. Hieraan lagen verschillende redenen ten grondslag:

- De optometristen en Het Oogziekenhuis Rotterdam hadden behoefte aan het vastleggen van het gewenste kwaliteitsniveau en het formuleren van kwaliteitseisen;
- De optometristen hadden ervaren dat zij een serieuzere partner vormden als groep dan als individuele optometrist;

1 Het OCR is daarna ook ondersteund door het Landelijk Netwerk Oogzorg, het vervolg op het Landelijk Platform.

- De strakke structuur binnen het stickerproject beviel goed bij de optometristen en de oogartsen van Het Oogziekenhuis Rotterdam;
- De optometristen hadden behoefte aan het uitbreiden van de onderlinge contacten en het formaliseren van de contacten met de oogartsen;
- Als collectief was het mogelijk om de gemeenschappelijke hoge kwaliteit aan huisartsen en consument kenbaar te maken.

De tien optometristen van het TGP zijn het OCR gestart. Deze groep was klein, overzichtelijk en de deelnemers kenden elkaar goed. Dit zijn factoren die een snelle en succesvolle oprichting van dit samenwerkingsverband mogelijk maakten.

Het OCR is formeel opgericht, wat wil zeggen dat de leden een overeenkomst hebben getekend. Een intentieverklaring en huishoudelijk reglement moeten er voor zorgen dat de leden professioneel functioneren en overkomen. Naast het uitvoeren van geprotocolleerde onderzoeken zijn er bijvoorbeeld afspraken gemaakt over de uitingen naar de consument. Hierbij valt te denken aan gemeenschappelijke reclame, een logo, folders en de verplichting om mee te doen met de website.

Het OCR hanteerde als uitgangspunt: 'Als je het doet, doe het dan goed'. In de praktijk is dit uitgangspunt belangrijk gebleken. Het OCR is een gewaardeerde en gerespecteerde partner geworden in de regionale oogzorg. Dit is anno 2006 onder andere merkbaar bij het aangaan van gesprekken met oogartsen, huisartsen en zorgverzekeraars.

Zo ontwikkelde Het Oogziekenhuis Rotterdam het Oogzorgnetwerk en de optometristen het OCR. Het OCR participeert sinds 2005 in het Oogzorgnetwerk met onder andere de Transmurale Optometristen Zorg (TOZ).

Transmurale Optometristen Zorg

De TOZ vindt zijn oorsprong in het stickerproject. De basis is een uitgewerkt doorverwijssysteem (zie kader 1) en duidelijke afspraken over de taken van de optometrist. Ook is duidelijk vastgelegd wat buiten het taakgebied van de optometrist valt. Het onderzoek van de patiënt gebeurt volgens de richtlijnen van de beroepsvereniging Optometristen Vereniging Nederland. De afspraken over doorverwijscriteria en snelheid zijn vastgelegd in het TOZ-verwijsprotocol. Dit protocol is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de intramurale optometristen en de oogartsen van Het Oogziekenhuis Rotterdam.

Deelname aan TOZ is alleen mogelijk voor in het kwaliteitsregister geregistreerde optometristen en nadat de optometrist:

- kennis heeft genomen van het TOZ-verwijsprotocol;
- stage heeft gelopen in Het Oogziekenhuis Rotterdam;
- een toets over het verwijsprotocol goed heeft afgelegd;
- zich conformeert aan de afspraken, door middel van het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst met Het Oogziekenhuis Rotterdam.

Na een doorverwijzing krijgen de optometristen van de oogartsen van Het Oogziekenhuis Rotterdam feedback op de door hen gestelde diagnose. Hierdoor wordt de kwaliteit gewaarborgd en voortdurend verbeterd. Het OCR hecht veel waarde aan de kwaliteitscontrole door Het Oogziekenhuis Rotterdam. De deelnemers aan het collectief kunnen elkaar onderling namelijk niet controleren. Het ziekenhuis als neutrale partij kan dat wel. Optometristen die bepaalde onderdelen onvoldoende beheersen worden hierop geattendeerd. Zij worden in de gelegenheid gesteld om zich bij te scholen. Om er zeker van te zijn dat een optometrist geen diagnoses mist, krijgt de optometrist die relatief weinig klanten doorstuurt extra aandacht. Frequent insturen maakt het mogelijk om de ontwikkeling van de optometrist te volgen.

In de samenwerkingsovereenkomst zijn de afspraken vastgelegd, waaronder de regels over reclame. Na toetreding is de TOZ-er verplicht om deel te nemen aan de informatie-scholingsdagen in Het Oogziekenhuis Rotterdam.

Het TOZ doorverwijssysteem

1. De TOZ-optometrist logt in op een beschermde internetomgeving.
2. Alle gegevens van de patiënt worden ingevoerd.
3. Voor de patiënt worden twee formulieren geprint: één om mee te nemen naar de oogarts en één om de huisarts te informeren en eventueel een verwijskaart te halen.
4. De gegevens worden verzonden naar Het Oogziekenhuis Rotterdam.
5. Het Oogziekenhuis Rotterdam belt de patiënt op om een afspraak te maken op een spreekuur.
6. Nadat de patiënt in Het Oogziekenhuis Rotterdam is geweest ontvangt de optometrist een terugkoppeling

Verdere uitbreiding van het OCR en TOZ

In eerste instantie namen de TGZ-optometristen deel aan TOZ. In november 2005 is het aantal TOZ-ers met 21 uitgebreid tot 31. Daarmee is de oogzorg in de ruime regio Rijnmond in een nieuwe vorm gegoten. In bijna elke plaats zit een OCR-optometrist. Dat biedt vele mogelijkheden voor een uitstekende profilering en gemeenschappelijke uitstraling. De acties van het OCR richten zich op consument én patiënt. De consument is bijvoorbeeld opgezocht bij de 'vuurwerk veilig' actie in december 2005, waarbij vuurwerkbrillen bij de OCR optometristen werden verkocht. Deze actie kreeg zelfs landelijke publiciteit. De pijlen zijn op de patiënt gericht bij screeningsacties. Zo werden patiënten op glaucoom getest tijdens de World Sight Day 2005, in het kader van Vision2020.

**VUUR WERK
VEILIG...**

**dan zien we jou niet
in Het Oogziekenhuis**

Zet een Veiligheidsbril op...
Verkrijgbaar voor € 1,99 per stuk bij OCR optiekzaken. Scherpe prijs voor meer veiligheid! Kijk voor de dichtsbijzijnde optiekzaak op: www.optometristencollectief.nl

Huisartsen

In de verdere ontwikkeling van het OCR en het beroep van optometrist is een goede samenwerking met de huisartsen van groot belang. Ook met de huisartsen moet een discussie op gang komen over de onderlinge taakverdeling. Vertrouwen, goede en snelle onderlinge verwijzing en terugkoppeling is hiervoor de basis. Beide professionals zijn cruciaal in het totale transmurale oogzorgproces.

Ambities

Het OCR heeft ambitie. Zo willen de optometristen van het collectief een rol vervullen in de diabetes

oogcontrole. In nauwe samenwerking met Het Oogziekenhuis Rotterdam wordt naar een vorm gezocht om dit gestalte te geven, waarbij de verantwoordelijkheden van het ziekenhuis gewaarborgd zijn. Het OCR is tevens in gesprek met orthoptisten over verdere samenwerking. Door het OCR is bijvoorbeeld gevraagd aan de afdeling orthoptie van Het Oogziekenhuis Rotterdam om de optometristen bij te scholen op bepaalde terreinen.

Samenvattend

Het OCR is hiermee een samenwerkingsplatform geworden tussen optometristen. Binnen het OCR zijn er optometristen die zich bezig houden met glaucoomzorg (TGZ), met algemene verwijzing (TOZ), met low vision, contactlenzen en wellicht in de toekomst diabetes controles. Ook onderling wordt doorverwezen naar collegae die zich richten op een specifiek onderdeel. Er zijn hierover ook afspraken gemaakt om niet elkaars klanten af te vangen, maar na onderzoek weer terug te verwijzen. De commerciële kant van het vak staat daarmee de ontwikkeling van het beroep niet in de weg.

Leidraad voor samenwerking met voordelen voor alle partijen

De kritische succesfactoren bij de oprichting en het functioneren van het OCR:

- bieden van kwaliteit, zodat vertrouwen bij patiënten ontstaat
- gemotiveerde optometristen die open staan voor samenwerking, gezamenlijke activiteiten, feedback en bijscholing
- vertrouwen bij oogartsen in deze vorm van taakherschikking
- trekkers vanuit optometrie
- ondersteuning, draagvlak en medewerking vanuit Het Oogziekenhuis Rotterdam (protocollering, scholing en certificering)
- bereidwilligheid en inzet van alle betrokken partijen